

Goran Knežević

Ivo Miše – in memoriam

Umirovljeni redoviti profesor Oralne kirurgije Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Retired professor of Oral surgery, School of Dental Medicine, University of Zagreb, Croatia

Sažetak

U povodu tridesete obljetnice smrti Ive Miše smatram svojom dužnošću podsjetiti na životni put mojeg učitelja, čovjeka koji je obilježio vrlo važno razdoblje u nastanku i razvoju Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao viši zubar, a kasnije kao doktor stomatologije, shvatio je važnost oralne kirurgije te ju je uvrstio među specijalističke struke u stomatologiji i odredio njezine okvire koji su bili rezultat njegova shvaćanja struke znatno izvan okvira dentoalveolarne kirurgije. Pisao je dosta i ostavio je mnogobrojne radove, no mnogi su zaboravljeni. Ostavio je i građu iz koje su njegovi nasljednici priredili prvi cjeloviti oralnokirurški udžbenik u Hrvatskoj, udžbenik koji je tada bio nastavna literatura u svim sveučilišnim središtima bivše države.

Cljučne riječi

Ivo Miše; oralna kirurgija, Stomatološki fakultet, Zagreb; stomatoloji

Uvod

U povodu tridesete godišnjice smrti Ive Miše smatram svojom dužnošću podsjetiti na životni put mojeg učitelja, čovjeka koji je obilježio vrlo važno razdoblje u nastanku i razvoju Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Naime, on se kao klinički i sveučilišni djelatnik razvijao u doba kada je Stomatološki fakultet postao samostalan i ravnopravan član Sveučilišta u Zagrebu. Je li to bio splet okolnosti ili je svemu tome, uz potporu politike, i sam znatno pridonio - to su pitanja na koja se može različito odgovoriti, ali objektivan pristup dat će veliko značenje njegovu utjecaju na tadašnja zbivanja.

Kao viši zubar, a kasnije kao doktor stomatologije, shvatio je važnost oralne kirurgije te ju je uvrstio među specijalističke struke u stomatologiji i odredio njezine okvire koji su bili rezultat njegova shvaćanja struke znatno izvan okvira dentoalveolarne kirurgije. Može se bez dvojbe reći da je oralnu kirurgiju razvio kao prepoznatljivu struku u Republici Hrvatskoj do razine koja se može usporediti s razinom struke u razvijenim svjetskim učilištima. U tom području stručno je i znanstveno dokumentirao svoje izvorne zamisli koje su prema tadašnjim, a djelomice i prema današnjim razmišljanjima, bile izvan vremena u kojem su nastajale.

Kao učitelj nikada nije podizao glas, ali imao je velik stručni i znanstveni autoritet među kolegama i suradnicima. Nije si dopuštao visoka razgovarati s mladima i nastojao je uključiti sve suradnike u društveni rad na fakultetu. Nije nas posebno poticao na znanstveni rad i publicističku djelatnost jer je smatrao da su to "poslanja" nastavnika, te je ostavljao svakome da vlastitom inicijativom određuje svoje napredovanje u znanosti i u struci. No, znao je koliko je važno biti obaviješten o postignućima stomatološke struke u razvijenim europskim središtima pa je svoje suradnike poticao na studijske boravke u poznatim učilištima u Londonu, Kopenhagenu, Pragu, Grazu, Zürichu, Düsseldorfu i Bologni. Kao izrazito društveno-politički angažirana osoba, stizao je baviti se

Introduction

On the occasion of the 30th anniversary of Ivo Miše's passing away, I consider it my duty to look back on the life path of my teacher, a man who has made his mark on the important times of birth and development of the School of Dental Medicine, University of Zagreb. It so happened that his professional career coincided with the development of the School to an independent and equal member of the University of Zagreb. Was it just a happy coincidence, or was it the result of his work supported by political institutions? This question has many answers, and an objective look will confirm his strong contribution to these developments.

As a dental practitioner (without university diploma), and later as a doctor of dental medicine, he recognized the importance of oral surgery, introduced it as a specialist field and defined its boundaries that, according to his views, largely crossed over the realm of dentoalveolar surgery. It can be said that he developed oral surgery as a recognizable specialty in the Republic of Croatia that matched its counterparts in other international centers. He documented his original ideas professionally and scientifically, notwithstanding the fact that they were, according to the past and present standards, far beyond their time.

As a teacher he was always quiet, but still a person of professional and scientific authority among the colleagues and collaborators at the department. He was never haughty towards younger people and tried to include everybody in social activities at the School. He never insisted on scientific work and publications, since he considered those to be integral parts of teachers' vocation. Rather, he used to leave it to every single person to choose how to develop scientifically and professionally. However, he knew how important it was to be acquainted with the profession, so he used to send us to different European centers of excellence at that time (London, Copenhagen, Prague, Zurich, Düsseldorf, Bologna). As

strukom i znanošću nenametljivo, ali i pomno pratiti stručni i nastavni rad te razvoj svojih suradnika. Bilo je zadovoljstvo čuti od kolega kako je opisivao svoju katedru i ljude s kojima je radio (Slika 1.).

Pisao je dosta i ostavio je mnogobrojne radove, no mnogi su zaboravljeni. Ostavio je i građu iz koje su njegovi nasljednici priredili prvi cjeloviti oralnokirurški udžbenik u Hrvatskoj, udžbenik koji je tada bio nastavna literatura u svim sveučilišnim središtima bivše države (1-27). Žalosno je da se studenti i danas, tri desetljeća nakon prve naklade, djelomično služe kopijama toga udžbenika jer slično, suvremeno izdanje ne postoji.

Životopis

Ivo Miše rođen je 14. rujna 1919. godine u Splitu gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Studij filozofije, koji je upisao u Ljubljani, prekinuo je zbog početka Drugoga svjetskog rata i zatim je ratne godine od 1943. do 1945. proveo u partizanima. Nakon toga se upisao na Višu zubarsku školu u Splitu i završio je 1947. Kraće je radio kao zubar u jednoj splitskoj ambulanti, a zatim je bio pomoćnik direktora pa direktor Više zubarske škole u tom gradu. Sudjelovanje u ratnom vihoru na strani antifašističke vojske znatno je odredilo njegov budući život. Godine 1949. bio je premješten u Ministarstvo narodnog zdravlja NRH, gdje je obavljao dužnost načelnika Odjela za stručno školstvo. Mjesto zubara u Stomatološkoj klinici Medicinskog fakulteta u Zagrebu na Šalati dobio je 1950. Istodobno se upisao na Stomatološki odjel Medicinskog fakulteta u Zagrebu i, uz redoviti rad na Klinici, diplomirao je u siječnju 1959. Nakon toga bio je izabran za voditelja Polikliničkog odjela Klinike za bolesti usta, čeljusti i zuba, a 1960. za asistenta. Odmah nakon što je Sabor Republike Hrvatske 26. rujna 1962. prihvatio odluku da se Stomatološki odjel Medicinskog fakulteta izdvoji iz sustava tog fakulteta i postane samostalan fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivo Miše bio je premješten na Stomatološki fakultet te je 1963. izabran u nastavno zvanje sveučilišnog docenta. Godine 1965. izabran je za prodekana Stomatološkog fakulteta u Zagrebu, u doba kad je dekanica bila prof. Blaženka Marković-Pečić. Zbog bolesti docenta Dalibora Svobode, koji je vodio nastavu oralne kirurgije, preuzeo je taj kolegij i zatim je izabran za predstojnika Zavoda za oralnu kirurgiju. Za izvanrednog profesora izabran je 1966., a 1970. postao je redoviti profesor. Za dekana Stomatološkog fakulteta u Zagrebu prvi je put bio izabran 1968. godine i reizabran 1970., te je tu dužnost obnašao do 1974. Do tada je nekoliko puta bio na stručnom usavršavanju na klinikama u Lyonu, Rimu, Parmi, Firenzi, Bologni, Genovi i Milanu. Ponovno je bio izabran za dekana 1978. godine i na toj je dužnost ostao sve do smrti 17. ožujka 1981. Jedan je od osnivača časopisa *Acta stomatologica Croatica*. Uz akademsku karijeru bavio se i politikom - bio je odbornik u zagrebačkoj Gradskoj skupštini od 1965. godine i član predsjedništva Gradske skupštine. Kao član SKJ bio je član Centralnog komiteta SKH i samim time sudionik zbiivanja burne 1971. godine. Iako se kao dekan fakulteta i blizak suradnik sudionika Hrvatskoga proljeća našao na skliskome terenu, preživio je tadašnje političke čistke u Hrvatskoj.

a very active person, both socially and politically, he managed to combine science, profession and still had time to follow the professional and scientific progress of his co-workers. It was a pleasure to hear from colleagues how he described his department (Figure 1).

He published many papers and left many unpublished; these are the forgotten manuscripts which enabled his heirs to publish the first comprehensive textbook of oral surgery in Croatia that was used in all the dental schools of former Yugoslavia (1-27). It is sad to know that students today use copies of that textbook, since there is no similar and up-to-date publication.

Curriculum vitae

Ivo Miše was born on September 14th 1919 in Split, Croatia where he completed elementary and grammar school. He started to study philosophy in Ljubljana, Slovenia but dropped out when the 2nd World War broke out in Yugoslavia and spent the war years 1943-1945 in the Partisan army. After the war he entered the High School for Dentists in Split and graduated in 1947. Starting his career shortly as a dental practitioner in Split, he soon became the first assistant director and, shortly after, the director of the High School for Dentists in Split. Being part of the anti-fascist movement definitely shaped his future life. In 1949 he was moved to the Ministry of National Health of the People's Republic of Croatia where he was the supervisor of educational institutions. In 1950, he got a position as a dental practitioner at the Dental clinic of the School of Medicine in Zagreb, at the same time enrolling in the Dental studies at the same School. He graduated in 1959 and was elected the head of the Polyclinical department of the Clinic for the diseases of the mouth, jaws and teeth. He became an assistant in 1960. Shortly after the Sabor (Croatian parliament) voted on establishing an independent School of Dental Medicine on September 26th 1962, Ivo Miše was transferred to that institution where he was elected assistant professor in 1963. In 1965 he was Vice dean while Professor Blaženka Marković-Pečić, PhD, was the Dean. Due to the illness of Assistant Professor Dalibor Svoboda, PhD, who was responsible for teaching Oral surgery, he took over and became the Head of the Department of Oral surgery. In 1966 he was elected associate professor, and in 1970 professor. His first term as the Dean of the School was 1968-1970, and he was reelected that year, to hold that position until 1974. By that time he visited clinics in Lyon, Rome, Parma, Firenze, Bologna, Genoa and Milan.

He was reelected as the Dean in 1978 and remained in that position until his death on March 17th 1981. Prof. Miše was one of the founders of the journal *Acta Stomatologica Croatica*. In addition to his professional career, he was a deputy of the Zagreb Council since 1965, and member of the presidium. As a member of the Communist Party of Yugoslavia (SKJ, Savez komunista Jugoslavije), he was involved in the 1971 turmoil and found himself in an uneasy position, but he survived the political cleansing that shook Croatia.

Stručna i znanstvena djelatnost

Ne postoji dio oralne kirurgije s kojim se Ivo Miše nije bavio i o kojem nije imao vlastito stručno stajalište. Ako bismo željeli nekako razvrstati područja kojima se više bavio, treba spomenuti sljedeća: anestetici i lokalna anestezija, den- toalveolarna kirurgija, odontogena upala, ciste čeljusti i usne šupljine, odontogeni tumori, preprotetska kirurgija, kirur- ška protetika i dentalni implantati.

Kad bismo htjeli predstaviti sve segmente njegova struč- nog i znanstvenog rada, to bi prelazilo okvire ovakva osvrt a pa ćemo istaknuti samo nekoliko izvornih ideja vezanih za njegovo ime, najviše zbog onih koji ga nisu poznavali i novih naraštaja koji će rijetko o njemu nešto pročitati ili čuti.

Anestezija

Vrlo je važno spomenuti činjenicu da je Ivo Miše, uz Ve- ru Arko, bio zaslužan da je anestezija uvedena u nastavu sto- matologije u doba kada je malo tko na svijetu razmišljao na taj način. Do kraja je razradio tehnike lokalne anestezije u oralnoj kirurgiji, unoseći u sadržaj svoje ideje i tehnička rje- šenja.

Kirurška protetika

Treba posebice istaknuti činjenicu da je prve radove re- sekcijskih proteza i epiteza lica, nosa i uha obavljao Ivo Mi- še na Klinici za kirurgiju lica čeljusti i usta na Šalati. Služe- ći se svojim poznavanjem stomatologije i oralne kirurgije, u tadašnjim je uvjetima i tehničkim mogućnostima, nastojao pomagati onkološkim bolesnicima nakon opsežnih mutili- rajućih zahvata u maksilofacijalnom području. Pritom mu je pomagao akademski slikar Vjekoslav Brešić, tada stalni zapo- slenik Klinike.

Vjerojatno jedna od najčešće primjenjivanih naprava u liječenju ankilostome bio je tada, a i danas je, takozvani ma- li otvarač prema Miši. Razlikujući ankilostomu tj. nemoguć- nost otvaranja usta zbog različite etiologije - od trizmusa ili grča žvačne muskulature koji uzrokuje ankilostomu i s ko- jim se u razvoju odontogene upala često susrećemo - Miše je izradio intraoralni otvarač s ekstraoralnim elastičnim perom kojim su se liječili slučajevi kada pacijenti nisu mogli otvo- riti usta. Sve otvarače koji su se služili grubom mehaničkom silom ili djelovali na mali broj zuba te nisu dopuštali fizio- lošku kretanju otvaranja usta smatrao je nefiziološkim otvara- čima, te je nastojao stvoriti napravu koja bi se svojim karak- teristikama približila fiziološkom djelovanju. U tom je smislu obrazlagao prednosti otvarača s elastičnim perom koji je ka- snije nazvan - mali otvarač po Miši. Naprava se sastojala od dviju plitkih akrilatnih udlaga napravljenih prema otisku (uz prethodnu primjenu nefiziološkog otvarača prema Heisteru) povezanih napetom žičanom petljom koja je stajala ekstraor- alno (Slike 2. i 3.). Višesatnim ili višednevnim nošenjem na- prave, uz istodobnu povremenu primjenu infracrvenog svje- tla na zahvaćeno područje čeljusti i lica, riješio bi se problem nemogućnosti otvaranja usta. Isto je vrijedilo i za onkološke pacijente koji nisu mogli otvoriti usta zbog ožiljaka nakon kirurških zahvata ili posljedica zračenja.

Professional and scientific work

Professor Miše was involved in every aspect of oral sur- gery, having a professional opinion on every subject. If we would like to classify the areas he worked on, we should mention the following: anesthetics and local anesthesia, den- toalveolar surgery, odontogenous inflammation, cysts of the jaw and oral cavity, odontogenous tumors, preprosthetic sur- gery, surgical prosthetics and dental implants.

The overview of his work is beyond the scope of this paper, so only a part of his work will be mentioned here, the original ideas that are associated with his name; especially because of those who did not know him, and because of the new genera- tions that will rarely hear his name or read about him.

Anesthesia

It is important to stress that, together with Professor Vera Arko, PhD, it was professor Miše who was responsible for in- troducing local anesthesia to dentistry in Croatia, at the time when very few people in the world reasoned like that. He de- veloped techniques of local anesthesia in surgery and intro- duced some new ideas and technical solutions.

Surgical prosthetics

Professor Miše was the first surgeon to perform resection prostheses and epitheses of the face, nose and ear at the Clin- ic for maxillofacial surgery in Zagreb. Using his knowledge of dentistry and oral surgery, as well as some technical pos- sibilities, he sought to help oncological patients after mutilating procedures in the maxillofacial area. In doing this he was assisted by the painter Vjekoslav Brešić, an employee of the Clinic.

One of the most commonly used devices designed by professor Miše for treating ankylostoma is the so-called small opener according to Miše. It was used in the treatment of an- kylostoma – a situation when the patient is unable to open her/his mouth. He developed an intraoral opener with an ex- traoral spring that treated conditions of ankylostoma which were resistant to other treatments. He considered all other devices unphysiological and strived to create one that would closely imitate the physiological action. It was this idea that led to the small opener according to Miše that uses an ex- traoral spring. It is a device that consists of two small trays that are made according to the impression and connected with a strung wire loop that was placed extraorally (Figures 2 and 3). By activating the device during hours or days in com- bination with infrared light emission, it was possible to re- solve the condition. The same was applied in the oncological patients whose inability to open their mouth was caused by scars or as a consequence of radiotherapy.

Preprotetska kirurgija

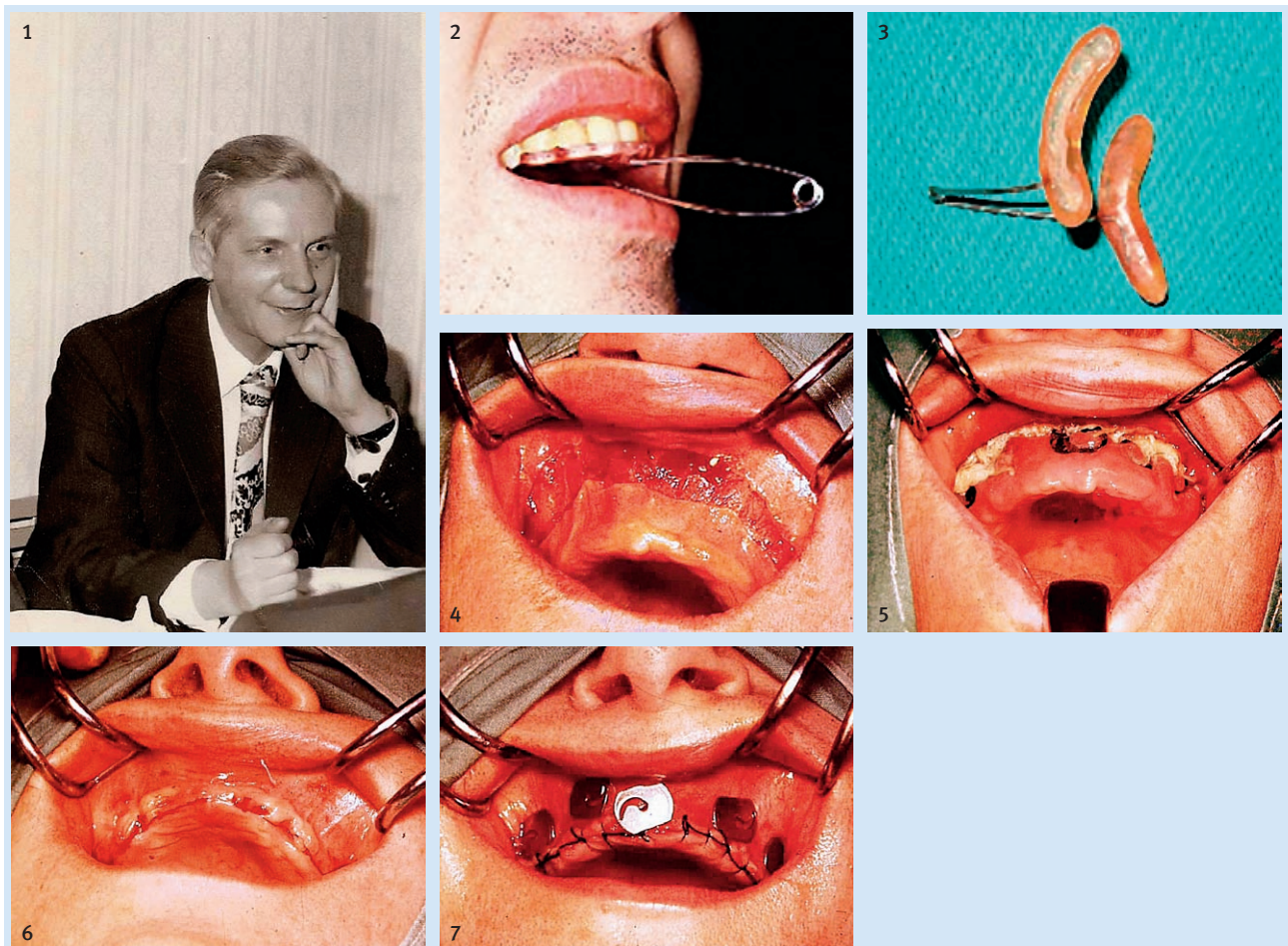
Preprotetski kirurški zahvati bili su njegova svakodnevna preokupacija i o tome je često raspravljao s doajenom stomatološke protetike Stomatološkog fakulteta prof. Miroslavom Suvinom, poštujući njegove sugestije i mišljenja.

Dvije vrste vestibuloplastika s različitim indikacijama vezane su uz njegovo ime – otvorena vestibuloplastika i zatvorena vestibuloplastika prema Miši. Svrha obaju zahvata jest povećati površinu nepomične sluznice, s time da je otvorena metoda indicirana kod ravnomjerne atrofije alveolarnoga grebena i nakon zahvata ostaje područje sekundarne epiteli-

Preprosthetic surgery

Preprosthetic surgery was professor Miše's everyday work and he often discussed it with the doyen of dental prosthetics at the Zagreb School of Dental Medicine professor Miroslav Suvin, PhD.

There are two techniques of vestibuloplasty connected with his name: open and closed vestibuloplasty according to Miše. The rationale of both procedures is to enhance the attached mucosa; the open procedure is indicated in even atrophy of the jaw, leaving the area of secondary epithelisation high in the fornix of the vestibule, the mucosa being secured

Slika 1. Ivo Miše, redoviti profesor oralne kirurgije Stomatološkog fakulteta u Zagrebu, predstojnik Katedre za oralnu kirurgiju, dekan fakulteta u nekoliko mandata (slika dobivena ljubaznošću supruge, gospode Ksenije Miše)

Figure 1 Ivo Miše, professor of Oral surgery at the School of Dental Medicine in Zagreb, Head of the Department of Oral surgery Dean of the School of Dental Medicine (courtesy of Mrs Ksenija Miše, his wife)

Slike 2. i 3. Mali otvarač po Miši u ustima i izvan pacijentovih usta

Figure 2 and 3 Small opener according to Miše in the mouth and outside of the mouth

Slika 4. Rez visoko u fornixu kroz pomičnu sluznicu početak je otvorene vestibuloplastike po Miši. Visina reza u vestibulumu određuje željenu širinu nepomične sluznice nakon zahvata.

Figure 4 An incision high in the fornix begins the open vestibuloplasty according to Miše. The height of the incision determines the planned zone of the attached mucosa after the procedure

Slika 5. Fiksacija sluznice za deperiostiranu kost gornje čeljusti izvodila se čavličima. Ranjava površina u fornixu tamponirana je jodoformnom gazom tijekom tjedan dana, a nakon što je gaza uklonjena defekt je cijelio sekundarnom epitelizacijom

Figure 5 Fixation of the mucosa to the deperiosted bone of the maxilla by pins. The surface would be covered with gauze soaked in iodoform during a week, and then left to epithelialize secondarily.

Slika 6. Rez po hrptu alveolarnoga grebana kroz gingivu propriju početak je zatvorene vestibuloplastike po Miši.

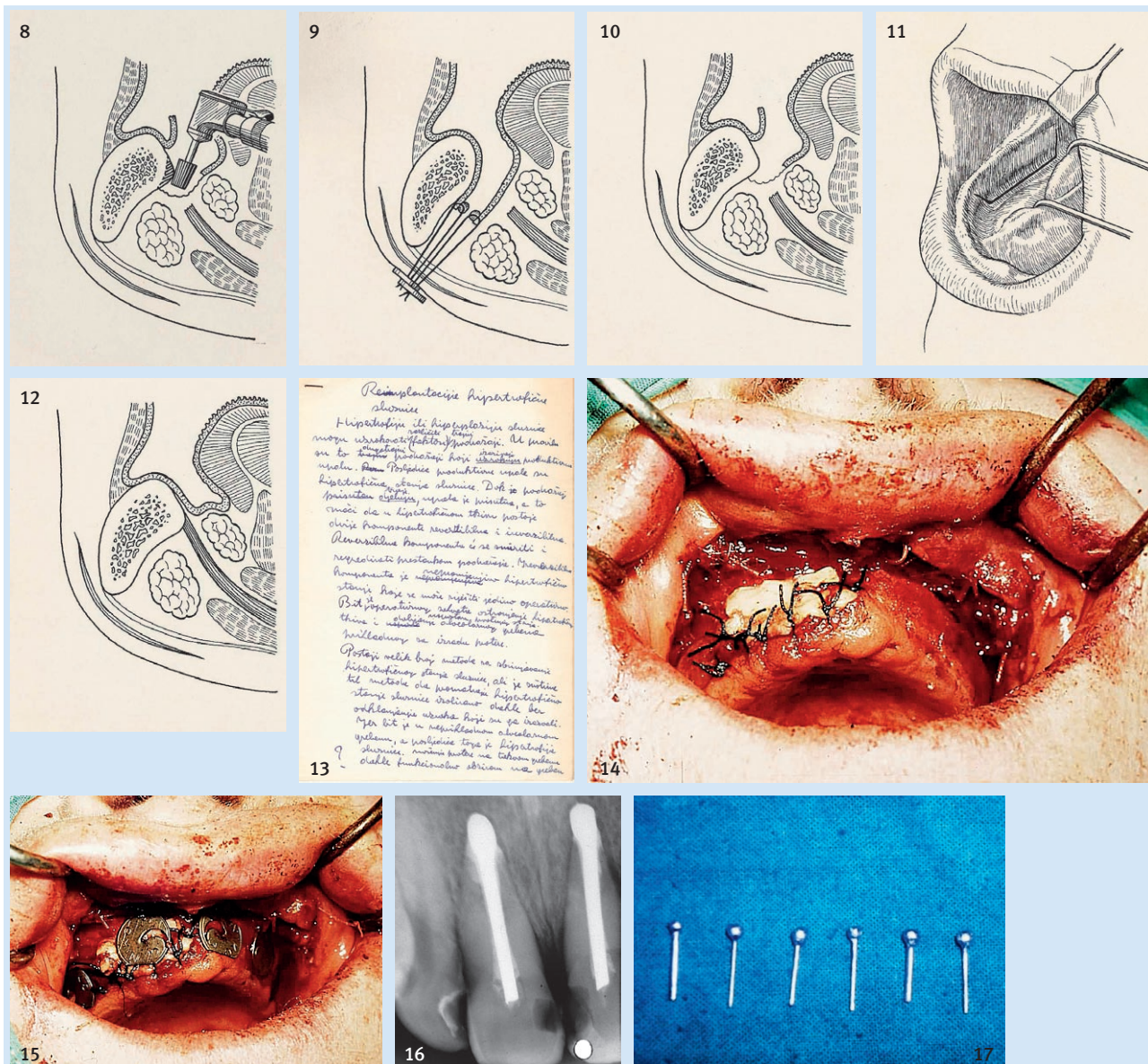
Figure 6 Crestal incision opens the closed vestibuloplasty according to Miše.

Slika 7. Nakon modelacije neravnina na grebenu i uklanjanja submukoze i periosta koji su potisnuti visoko u vestibulum ili djelomice ukonjeni, rana se sašije, a sluznica fiksira za deperiostiranu kost pomoću sterilnih čavlića

Figure 7 After the reshaping and removal of irregularities, the periosteum and submucosa are pushed high in the vestibule, or partially removed. The wound is sutured, and mucosa is fixated to the deperiosted bone with sterile pins.

zacije visoko u fornixu vestibuluma, a sluznica se za podlogu pričvršćuje čavličima. Zatvorena metoda indicirana je u slučajevima neravnomjerne atrofije grebena te se istodobno obavlja modelacija grebena i povećava površina nepomične sluznice fiksacijom sluznice čavličima za deperiostiranu košanu podlogu (Slike 4, 5, 6. i 7.). Za razliku od ostalih metoda vestibuloplastika koje su se mogle naći u literaturi, Miše je

with pins. The closed method is used in uneven atrophy and is combined with reshaping of the alveolar crest; the mucosa is secured to the deperiosted bony support with pins (Figures 4, 5, 6, and 7). Professor Miše used to remove periosteum from the bone and fixate the mucosa to the bone. Postoperative results that we followed proved the methods successful for more than 10 years, or even longer.

Slike 8-12. Slike shematski prikazuju postupak dezinsercije milohioidnog mišića u slučajevima preprotetskog produbljanja paralingvalne brazde. Oba režnja sluznice fiksiraju se cjevčicama i intraekstraoralnim šavovima za kožu submandibularne regije. (nadeno u dokumentaciji među rukopisima)

Figures 8-12 Procedure of removal of the mylohyoid muscle in preprosthetic procedure of deepening the paralingual groove. Both flaps are fixed by tubes and extraoral sutures to the skin of the submandibular region (found in Miše's manuscripts).

Slika 13. Dio rukopisa Ive Miše o kirurškom postupku replantacija hipertrofične sluznice

Figure 13 Part of Miše's manuscript on surgical replantation of the hypertrophic mucosa.

Slika 14. Otvorena vestibuloplastika s replantiranom sluznicom na mjestu uklonjene hiperplastične sluznice

Figure 14 Open vestibuloplasty with replanted mucosa at the position of removed hyperplastic mucosa.

Slika 15. Fiksacija replantirane sluznice i preparirane sluznice vestibuluma za deperiostiranu podlogu pomoću sterilnih čavliča (slike otvarača i vestibuloplastika dobivene ljubaznošću prof. Jakše Grgurevića)

Figure 15 Fixation of replanted mucosa to the deperiosted bone by sterile pins (openers and vestibuloplasty pictures courtesy of professor Jakša Grgurević, PhD).

Slika 16. i 17. Unutarnji implantati po Miši i njihova primjena kod replantacije izbijenih trajnih sjekutića

Figures 16 and 17 Internal implants according to Miše and their use in replantation of avulsed permanent incisors.

deperiostirao koštanu podlogu na koju je fiksirao preparirane reznjeve sluznice. Postoperativni rezultati koje smo nakon njegove smrti mogli pratiti pokazali su da te metode nisu bile manje vrijedne, te da su rezultati funkcionalno zadovoljavali nakon desetak ili nekoliko desetaka godina.

U nizu preprotetskih zahvata zanimljiv je njegov pristup milohoidneom grebenu u slučajevima ravnomjerne atrofije donjega alveolarnog grebena. Pristup se ne razlikuje bitno od svjetskih razmatranja o tom pitanju u preprotetskoj kirurgiji. Danas je stajalište nešto drugačije kad je riječ o opravdanosti brušenja milohoidnog grebana nakon odvajanja mišića, ali ostaje činjenica da je na originalan način fiksirao reznjeve sluznice preko plastičnih cjevčica na kožu submandibularne regije (Slike 8., 9., 10., 11. i 12.).

Danas, 30 godina nakon Miše, transplantacije nepčane i obrazne sluznice rutinski su zahvati u oralnoj kirurgiji i parodontologiji. U njegovo je doba jedna od originalnih metoda u preprotetskoj kirurgiji bila svakako metoda ekscizije i replantacije hipertrofične sluznice na mjesto na alveolarnom grebenu s kojeg su uklonjene hiperplastična sluznica i submukoza. Faksimil rukopisa u kojem objašnjava postupak replantacije hipertrofične sluznice vestibuluma nalazi se na Slici 13. Postupak je sličan otvorenoj vestibuloplastici, s time da se hiperplastično promijenjena sluznica u cijelosti uklanja te jedan njezin dio preparira i replantira, sašije za preostalu sluznicu i čavličima fiksira za podlogu (Slike 14. i 15.).

Implantati

U doba kad je dentalna implantologija u svijetu bila na početku, Miše je objavio disertaciju s podacima o primjeni takozvanih unutarnjih implantata u različitim indikacijama: kako bi se produžila uzdužna osovina zuba u proširenim indikacijama za apikotomiju korijena zuba i kod cistektomija da bi se povezali fragmenti frakturiranih korjenova zuba, kako bi se produljilo trajanje replantiranih ili transplantiranih zuba nakon što bi se korijen resorbirao itd. Postupak ugradnje bio je dosta nepovoljan pa su se unutarnji implantati u manjem broju indikacija vrlo brzo zamjenjivali transdentalnim implantatima, a zatim suvremenim dentalnim implantatima. (Slike 16. i 17.).

Zaključak

Možda prikaz nekih detalja iz života i stručnoga rada Ive Miše i danas postane povod za različite komentare i procjene. I u doba dok je vodio Fakultet bilo je različitih ocjena o njegovoj političkoj opredijeljenosti te stručnoj i znanstvenoj kompetentnosti. Komentari nikada nisu bili javni jer se poštovala njegova politička snaga i obično se govorilo u kuloarima, često bez argumenata. Kirurški preprotetski postupci koji iz današnje perspektive izgledaju dosta bizarno, i u njegovo su doba bili povod različitim, paušalnim, često i negativnim stručnim komentarima, posebice kad je riječ o materijalu za fiksaciju sluznice za podlogu. No, dokazali su svrhovitost i o njima su opravdano i argumentirano mogli suditi jedino oralni kirurzi koji su ih i sami obavljali te su u duljem razdoblju mogli procjenjivati postoperativne rezultate. Njegove ideje iz područja kirurške protetike također su dokazale inventivnost i studiozan pristup toj problematici.

Among the preprosthetic procedures he performed, his approach to the mylohyoid ridge in situations of even atrophy of the lower alveolar crest stands out; it is not very different from other approaches, but although the literature today differs in relation to the grinding of the ridge after the separation of the muscle, his innovation was original in a sense that he used plastic tubes to fixate the grafts to the skin of the submandibular region (Figures 8, 9, 10, 11 and 12).

30 year after Miše, transplantations of the palatal and buccal mucosa are routine procedures in oral surgery and periodontology, but in his time, one of the most original methods was the excision and replantation of the hypertrophic mucosa in cases of preprosthetic surgery. The manuscript of his elaboration of this procedure is shown in Figure 13. The procedure is similar to open vestibuloplasty, it removes all of the mucosa and uses only part of it that is sutured to the remaining mucosa and fixated with pins (Figures 14 and 15).

Dental implants

At times when implant dentistry was just emerging, professor Miše published his PhD thesis on the use of so-called internal implants in different indications: in order to lengthen the axis of the tooth in widened indications for apicectomy, in cystectomies, for connecting fragments of fractured teeth, for lengthening the life of replanted or transplanted teeth after root resorption, etc. Implantation procedure was complex, and these implants were replaced by transdental, and, of course, modern dental implants (Figures 16 and 17).

Conclusion

Life and work of Professor Ivo Miše, PhD, provokes, even today, different comments and conclusions. At the time when he was the Dean there were also different views on his political orientation as well as professional and scientific competence. Comments were never made in public due to his political power; they were spoken off record, usually without evidence. Surgical preprosthetic procedures, seen today, are viewed as bizarre – at that time they provoked different, superficial and negative comments, especially regarding the pins for fixation. However, these procedures proved their usefulness and can be judged only by the surgeons that performed them and had the opportunities to evaluate them in the long term. His ideas in preprosthetic surgery proved his determination and innovativeness. Although his considerations in dentoalveolar surgery, odontogenous inflammations and tumors and other fields reflected those of the times,

U prikazu problematike dentoalveolarne kirurgije, odontogene upale, odontogenih cista i tumora, stajališta su mu bila u skladu s onima iz literature toga doba, ali bi se u svim tim sadržajima našlo i njegovih izvornih zamisli. Kratak vijek kliničke primjene unutarnjih implantata pokazao je da se ideja u praksi mogla teško primijeniti, ali zanimljiva su bila neka razmišljanja o njihovoj primjeni.

Malo je kolega koji su znali da je bio iz obitelji iz koje je potjecao i znameniti hrvatski slikar Jerolim Miše te njegov sin, također Ivo Miše, poznati nastavnik francuskoga jezika na Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Malo je danas živih kolega koji su s Ivom Mišom radili i imali su ga prilike poblizje upoznati. Svi će oni reći da je bio gospodin, iako se u to doba ljude nazivalo drugovima. Reći će također da je, unatoč visokim političkim dužnostima koje je obnašao, bio skroman čovjek i čovjek od struke, da se brinuo o svojem Zavodu, o Fakultetu i o hrvatskoj stomatologiji u cjelini. To su razlozi da ga sjećamo se i nakon 30 godina.

Nešto prije odlaska s posla 16. ožujka 1981. godine, razgovarali smo s njim u ambulanti Klinike na Šalati i razišli se u smijehu i šali. Nitko od nas, njegovih đaka, nije mogao niti sanjati da je to bio posljednji susret i da ćemo ga sljedeće noći posljednji put vidjeti nakon što je umro u vlastitu domu.

there was his strong originality in them. Practical use of the implants he invented proved their inappropriateness, but some ideas were interesting.

Not many colleagues knew that he came from the family that gave the famous Croatian painter Jerolim Miše and his son, Ivo Miše, a teacher of French at the Zagreb Grammar school (Klasična gimnazija). Thirty years after his death, there are not many who lived and worked with professor Miše, but all would say that he was a gentleman, although at that time he was called "comrade". Even though politically important, he was a modest man who cared about his profession, his department and the School as well as Croatian dentistry as a whole. These are the reasons we remember him 30 years after his death. On March 16th 1981, immediately after working hours, we had a little talk in the rooms of the Department, and parted in laughter and joke. None of us, his students, knew that it was the last conversation and that the next time we saw him would be the following night after he passed away in his home.

Abstract

On the occasion of the 30th anniversary of Ivo Miše's passing away, I consider it my duty to look back on the life path of my teacher, a man who has made his mark on the important times of birth and development of the School of Dental Medicine, University of Zagreb. As a dental practitioner (without university diploma), and later as a doctor of dental medicine, he recognized the importance of oral surgery, introduced it as a specialist field and defined its boundaries that, according to his views, largely crossed over the realm of dentoalveolar surgery. He published many papers and left many unpublished; these are the forgotten manuscripts which enabled his heirs to publish the first comprehensive textbook of oral surgery in Croatia that was used in all the dental schools of former Yugoslavia.

Key words

Ivo Miše; Oral Surgery; School of Dental Medicine; Zagreb; dentists

References

- Miše I. Protetski otvarač usta kod čeljusnog škripa. *Chir Maxillofac Plast.* 1960;2:112-8.
- Miše I. Rijetki incidenti kod ekstrakcije donjeg umnjaka. *Chir Maxillofac Plast.* 1960;2:158-62.
- Miše I. Medicinski i tehnički problemi epiteza i resekcionih proteza [habilitacijski rad]. Zagreb: Stomatološki fakultet; 1963.
- Miše I. Pretprotetska kirurgija. U: Suvin M. Stomatološka protektika I. Zagreb, Školska knjiga 1963; 343-56.
- Miše I. Indications for prosthetic surgery. *Chir Maxillofac Plast.* 1964;25:87-94.
- Miše I, Keros P. Conduction anesthesia in the lip, chin and facial region. *Acta Stomatol Croat.* 1967;2(4):197-206.
- Niksić D, Miše I, Kraljević K. Use of acrylates in dental and surgical prostodontics. *Acta Stomatol Croat.* 1968;3(2):96-106.
- Miše I. Pneumatic retention devices. *Acta Stomatol Croat.* 1968;3(3):134-41.
- Miše I. Internal implants. *Acta Stomatol Croat.* 1969;4(3):118-22.
- Miše I, Arko V. Oralna kirurgija. Zagreb: Školska knjiga; 1969.
- Miše I. The principle of object lesson in the presentation of dental subjects. *Acta Stomatol Croat.* 1969;4(1):30-5.
- Miše I. An operative method for combined atrophic changes in the alveolar ridge. *Acta Stomatol Croat.* 1971;6(4):173-9.
- Miše I, Njemirovskij Z. Internal implants in intentional reimplantation. *Acta Stomatol Croat.* 1971;6(1):5-10.
- Miše I. Zubne ciste, Lokalna anestezija. Zagreb: Stomatološki fakultet; 1971.
- Miše J, Knežević G. Odontomas with an atypical clinical picture. *Acta Stomatol Croat.* 1971;6(3):117-23.
- Miše I. Gingivectomy with an extended area of attached mucosa. *Acta Stomatol Croat.* 1972-1973;7(4):179-84.
- Miše I, Knežević G, Kesić Z, Kavić D, Arko V, Amšel V. Terapijska vrijednost Aperylyla u liječenju dolor post extractionem. *Med Rev.* 1973;63-71.
- Arko V, Miše I. The use of ketamine anesthesia in dentistry. *Acta Stomatol Croat.* 1974;8(2):59-63.
- Miše I. Unutarnji implantati kao model i njihova primjena u oralnoj kirurgiji [dissertation]. Zagreb: Stomatološki fakultet; 1975.
- Miše I, Zaklan-Kavić D. Naše metode kirurškog zbrinjavanja hipertrofične sluznice alveolarnog grebena. *Acta Stomatol Croat.* 1976;10(3):99-105.
- Miše I, Kobler P, Knežević G, Amšel V. Unutarnji implantati kod transplantacije zuba. *Acta Stomatol Croat.* 1976;10(1):5-9.
- Miše I, Kobler P, Krmpotić I. Incidenti usljed nepovoljnih anatomskih odnosa zuba i maksilarnog sinusa. *Acta Stomatol Croat.* 1977;11(3):113-7.
- Miše I. Replancija hipertrofične sluznice. *Acta Stomatol Croat.* 1978;12(1):1-7.
- Arko V, Miše I, Mikolji O. Anestezioški problemi djece - ambulanti stomatoloških bolesnika. *Acta Stomatol Croat.* 1978;12(2):67-74.
- Miše I, Krmpotić I, Grgurević J. Indikacije za pretprotetsku kirurgiju hipertrofije sluznice. *Acta Stomatol Croat.* 1978;12(2):57-65.
- Miše I, Stefanac J. Oral rehabilitation of unilateral cleft in later age. *Acta Stomatol Croat.* 1980;14(3-4):61-4.
- Miše I. Oralna kirurgija. Zagreb: JUMENA; 1983.